

ci time

Odborný analytický měsíčník

PROSINEC 2016
ČÍSLO 9, ROČNÍK VI.
WWW.CICAR.CZ
ZDARMA

Obama
odchází

obsah

4 | Barack Obama – mezi očekáváním a realitou

ANALÝZA | TÉMA Když Obama nastupoval jako mladík do úřadu, měli někteří obavu, že ho Putin vystaví zkouškám jako kdysi Chruščov mladého Kennedyho. Dnes vidíme, že Obama v těchto zkouškách hořel. Z naivního snění se probudil pozdě, jen reaguje na vývoj, a to ještě polovičatě.

Autor Alexandr Vondra

10 | První český obor Philosophy, Politics, Economics

ANKETA Na podzim 2016 otevřela vysoká škola CEVRO Institut – jako první škola v České republice – nový, unikátní mezioborový magisterský program oxfordského stylu PPE – Philosophy, Politics, Economics. 25 studentů z 15 zemí světa je vyučováno profesory nejen z ČR, ale i z prestižních škol v USA a Evropě. Zeptali jsme se studentů, jak se naplnila jejich očekávání studia na CEVRO Institutu.

Autor Jiří Meloun

13 | Nad státní statistikou v roce 2017

RUBRIKA | KOUTEK TVORBY A INTERPRETACE PRÁVA Státní statistika zůstává dnes většinou stranou pozornosti právníků. Statistika se jeví právníckému myšlení jako vcelku nesrozumitelná věda zabývající se čísly a používající matematické metody (sic!).

Autor Miroslav Sylla

CI Time

Odborný analytický měsíčník

Číslo 9

Ročník VI.

Prosinec 2016

VydáváCI Consult & Research, s.r.o.,
ve spolupráci s vysokou školou

CEVRO Institut

IČ: 24772461

Jungmannova 29/19,

110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty

Telefon: 224 054 087

www.cicar.cz, citime@cicar.cz

Redakce

Šéfredaktor

Josef Šíma

Odborní konzultanti redakce

Ivan Langer, Ladislav Mrklas

Tajemnice redakce

Petra Viktorová

Art director

Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Stálí spolupracovníci

Milan Cabrnach, Jiří Frgal,

Jakub Kříž, Aleš Kučera,

Daniel Kunštát, Pavol Minárik,

Jaroslav Salivar, Harald Scheu,

Jiří Šedivý, Petr Valenta,

Alexandr Vondra

Fotografie

2 fotolia.com, obálka, 5–8 ČTK

Jazyková korektura

4JAN Public Relations, s.r.o.

Registrace MK ČR E 19998,

ISSN 1804-8099

Vážení čtenáři,

na přelomu roku budeme trochu bilancovat a trochu se dívat vpřed. Bilanční pohled nabízí ve svém článku *Barack Obama mezi očekáváním a realitou* ředitel Centra transatlantických vztahů vysoké školy CEVRO Institut Alexandr Vondra. Připomíná, že éra Baracka Obamy je u konce, a shrnuje, jak velký je rozdíl mezi původními očekáváním při jeho nástupu do funkce a stavem, kdy Bílý dům opouští.

Do budoucna se naopak v Legislativním okénku dívá JUDr. Miroslav Sylla a ve svém článku *Nad státní statistikou v roce 2017* ukazuje, jak zacyklená je právní úprava sběru statistických dat, jež otevírá absolutně volný prostor pro určení, kdo musí hlášení úřadům podávat, a vytváří prostředí, kdy je odůvodnitelný jakýkoliv požadavek na statistické šetření, s nímž exekutiva přijde.

Namísto tradičního jednoho velkého rozhovoru s významnou osobností tentokrát nabízíme hned desítku mikrointerview s novými českými i zahraničními studenty mezinárodního magisterského oboru Philosophy, Politics, Economics. Ti totiž mají za sebou první trimestr nového oboru, za kterým ze čtyř kontinentů přijeli do Prahy, a tak nás zajímalo, zda jejich očekávání byla naplněna.

Příjemné čtení a vše dobré v roce 2017!

Josef Šíma,
*rektor vysoké školy CEVRO Institut
a šéfredaktor*

Ivan Langer,
*zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce*

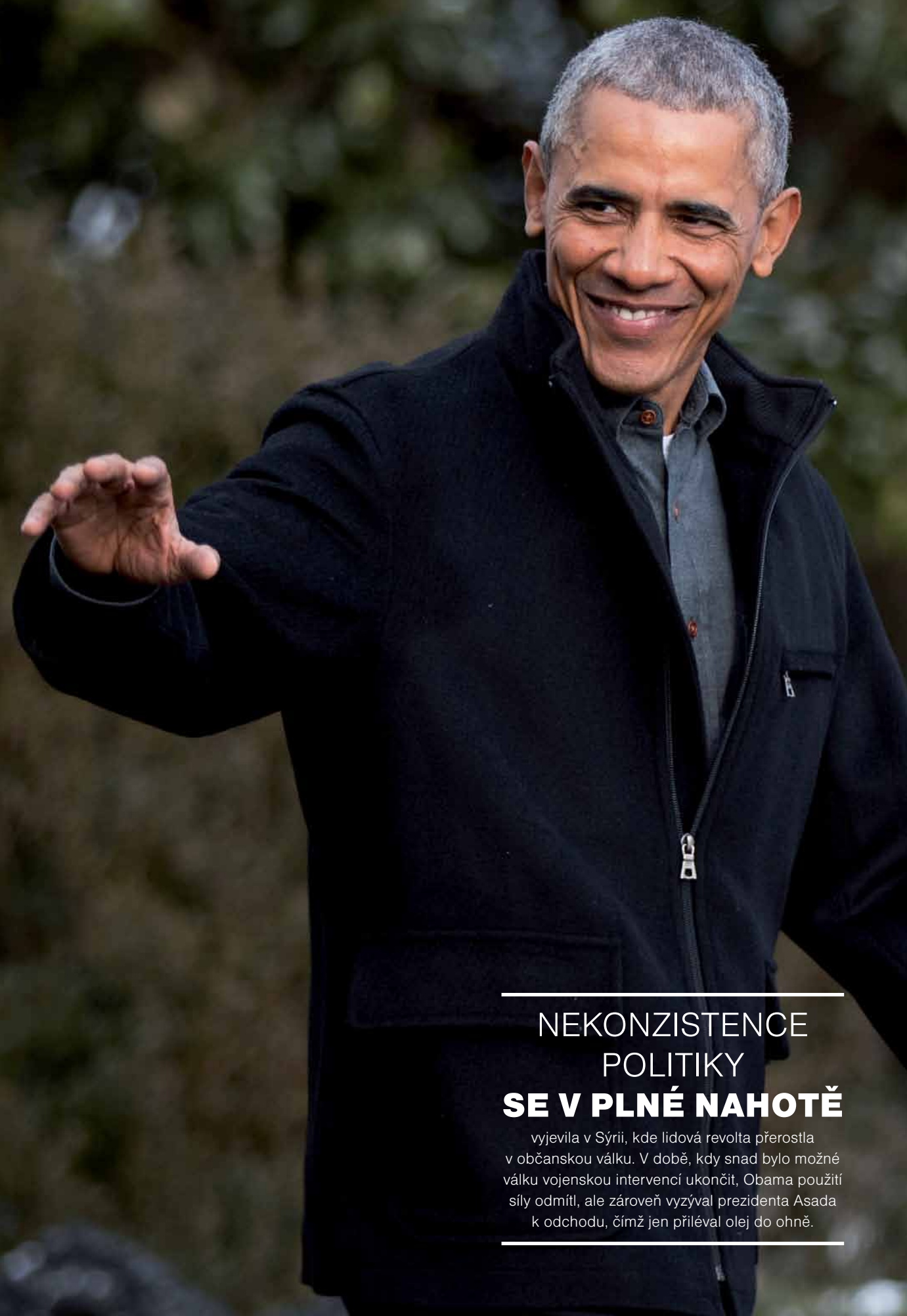
Ladislav Mrklas,
*zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce*

Barack Obama mezi očekáváním a realitou

Když Obama nastupoval jako mladík do úřadu, měli někteří obavu, že ho Putin vystaví zkouškám jako kdysi Chruščov mladého Kennedyho. Dnes vidíme, že Obama v těchto zkouškách hořel. Z naivního snění se probudil pozdě, jen reaguje na vývoj, a to ještě polovičatě.

ALEXANDR VONDRA |

Autor je ředitelem Centra
transatlantických vztahů vysoké
školy CEVRO Institut

NEKONZISTENCE POLITIKY **SE V PLNÉ NAHOTĚ**

vyjevila v Sýrii, kde lidová revolta přerostla v občanskou válku. V době, kdy snad bylo možné válku vojenskou intervencí ukončit, Obama použití síly odmítl, ale zároveň vyzýval prezidenta Asada k odchodu, čímž jen přiléval olej do ohně.

Jednou z mála zajímavostí, kterou obdivují návštěvníci v jinak nudné Jižní Dakotě, je památník Mt. Rushmore. Do žulového masivu tam sochař Gutzon Borglum vytesal v letech 1927 až 1939 gigantické portréty čtyř největších amerických prezidentů. Místo na vysluní za prvních 150 let existence USA tam získali George Washington a Thomas Jefferson coby otcové zakladatelé, Abraham Lincoln, který zemi zbavil otroctví a úspěšně ji provedl občanskou válkou, a konečně Theodore Roosevelt, za jehož vlády se země stala první světovou velmocí. Nabízí se otázka, jakou čtveřici k nim přiřadit, až uplyne dalších 150 let. Kandidáty budou jistě Franklin Roosevelt, který USA vyvedl z velké hospodářské krize a pomohl zachránit svět před Hitlerem, Harry Truman, který před Stalinem zachránil svobodu a demokracii v západní Evropě tím, že prosadil Marshallův plán a NATO, a konečně Ronald Reagan, který dovedl Západ k vítězství v zápase s komunistickým Sovětským svazem ve válce studené.

Když se v lednu 2009 ujal prezidentského úřadu Barack Obama, vypadalo to, jako by měl místo mezi velikány předplacené. Jeho volební kampaň, cíleně evokující Lincolna, se nesla ve znamení „změny“ a „naděje“ a uhranula nejen Ameriku, ale i svět. Obama potvrdil roli skvělého rétorů: Ano, my to dokážeme, sliboval na nominačním konventu. Syn Boba Dylana namíchal z jeho projevu a příspěvků celebrit video se songem *Yes, We Can*, které mělo na YouTube za měsíc tehdy neuvěřitelných 28 milionů zhlédnutí a které vyhrálo *Emmy Award*, televizní obdobu Oscarů. Týdeník *Time* ho v prosinci 2008 vyhlásil mužem roku, protože „dokázal to, co se zdálo nemožné“. Ve volbách drtivě porazil Johna McCaina, válečného hrdinu z Vietnamu, a stal se historicky prvním Afroameričanem v Bílém domě. Těšil se podpoře 70 % Američanů a opanoval žebříčky popularity ve světě.

Na vrchol vystoupal v prosinci 2009, když přebíral Nobelovu cenu míru. Šlo tehdy o bezprecedentní rozhodnutí. Obama nebyl prvním americkým prezidentem, který získal toto ocenění při výkonu funkce. Už dříve ho dostali T. Roosevelt a Woodrow Wilson, ale oba až poté, co něco dokázali (první zprostředkoval mír mezi Ruskem a Japonskem, druhý se stal architektem Versaillské mírové smlouvy). Obama ovšem cenu nezískal za to, že by něco udělal, ale jen za to, že cosi sliboval a druzí od něj cosi očekávali. Nic na tom nemění ani ekvilibristika Nobelova výboru, který rozhodnutí obhajoval „úsilím o nové klima v mezinárodních vztazích“. Nesporným faktem totiž je, že od té doby se mezinárodní klima stále zhoršuje. Souběžně s tím vyhasla i aura, která Obamu obklopovala. V roce 2012 sice Bílý dům ve volebním klání proti Mittu Romneymu uhájil, ale

výsledek odrážel spíš slabost republikánského vyzývatele než přesvědčivost prezidenta. V lednu roku 2017 ve funkci končí, je tedy příležitost bilancovat.

OBAMOVA ZAHRA NIČNÍ POLITIKA

USA jsou velmoc, a proto začneme zahraniční politikou. Zřejmě největší očekávání se spojovalo s dialogem mezi Západem a islámským světem. Obama tomu sám nahlával. V kampani v létě 2008 sliboval v Berlíně, kde ho v ulicích vítalo 200 000 nadšených Němců, že „musíme přivolat nový úsvit na Blízkém východě“. O „naději ve vztahu k muslimskému světu“ mluvil i Nobelův výbor. Možná tomu nahlával fakt, že Obamův otec se formálně hlásil k islámu a synovi odkázal prostřední jméno Hussein. Brzy po nástupu do úřadu Obama rozhodl o stažení všech bojových sil z Iráku. Na jaře 2009 se pak vydal s olivovou ratolestí na cesty – nejprve do Istanbulu, kde dialog podpořil návštěvou chrámu Hagia Sofia i Modré mešity, aby pak na univerzitě v Káhiře pronesl řeč nazvanou *Nový počátek*. Posluchačům slíbil, že napraví vztahy s muslimským světem, prý poškozené politikou jeho předchůdce. Jak to překonat? Obama připomněl svůj osobní příběh a jako léčbu navrhl vrátit se k hodnotám, které jsou společné křesťanům i muslimům. Reakce v arabském světě byla smíšená – tradiční spojenci ho pochválili, Muslimští bratři označili cestu za „zbytečnou“. V prosinci 2010 se v Tunisku upálil Mohammed Bouazizi a odstartoval vření, pro které se vžilo pojmenování „Arabské ja-

ro“. Vůbec poprvé se tento pojem objevil v článku Marka Lynche v časopise *Foreign Policy* pod názvem: *Obamovo arabské jaro?* Další vývoj měl otestovat, jak slova o naději naplní Obama v praxi.

Když se masové protesty přelily do Egypta, Obama odeslal letitého spojence Husní Mubáraka a podpořil volby, v nichž zvítězil kandidát Muslimského bratrstva Mursí. Američané tím zásadně znejistili tradiční spojence v Jordánsku, Saudské Arábii a dalších státech regionu. A když pak jiné protesty vedly ke svržení Mursího a stabilitu v zemi obnovila armáda v čele s generálem Sísím, očitly se vztahy mezi USA a Egyptem, dlouho tvořící pilíř míru v oblasti, na bodě mrazu. Libyjský vůdce Kaddáfí byl dalším, kdo se v důsledku vřavy musel poroučet, tentokrát s podporou vojenské interven-

KDYŽ SE V LEDNU 2009

ujal prezidentského úřadu Barack Obama, vypadalo to, jako by měl místo mezi velikány předplacené. Jeho volební kampaň se nesla ve znamení „změny“ a „naděje“ a uhranula nejen Ameriku, ale i svět.

ce ze strany Západu. Sám Obama se k zásahu stavěl rezervovaně a k souhlasu byl přemluven Francouzi a Brity, kteří v Libyi sledovali vlastní zájmy, a triem žen ve své vládě (Hillary Clintonová, Susan Riceová a Samantha Powerová), které zaujaly postoj lidsko-právních jestřábů. Ledabylá příprava, slabé velení, neochota vyslat pozemní síly a nejasné cíle operace vedly ke katastrofálním výsledkům a zanechaly Libyi v rozkladu. Země se stala semeníštěm islamismu a hlavní bránou k invazi migrantů do Evropy. Sám Obama to letos v soukromém rozhovoru s novináři pojmenoval přesně: „Je to průser.“

Nekonzistence politiky se v plné nahotě vyjevila v Sýrii, kde lidová revolta přerostla v občanskou válku. V době, kdy snad bylo možné válku vojenskou intervencí ukončit, Obama použití síly odmítl, ale zároveň vyzýval prezidenta Asada k odchodu, čímž jen přiléval olej do ohně. Asad nerezignoval a Obama pod tlakem stanovil „red line“ pro použití síly: nasazení chemických zbraní proti civilistům. Když k němu pak v srpnu 2013 skutečně došlo, vytáhla za Obamu horké kaštany z ohně ruská diplomacie, která s Damaškem dojednala řešení. V mocenském vakuu, které vzniklo ve východní Sýrii a také v severním Iráku, odkud odešli američtí vojáci, si vybudovali základnu radikálové Islámského státu. Obama je nejprve v rozhovoru pro *The New Yorker* parodoval slovy, že

„když se parta dorostenců oblékne do triček L.A. Lakers, ještě to neznamená, že budou hrát pod košem jako Kobe Bryant“. Jenže podceňování se nevyplatilo, „dorostenci“ v přímém přenosu popravovali americké občany a Obamovi nezbývalo než nařídit bombardování. Jenže i tady ho předešel ruský prezident Putin, když po dohodě s Asadem vyslal do země pozemní vojska a Rusko tak po třiceti letech vrátil velmocensky na Blízkém východě do hry. Výsledek? Autorita USA v regionu je oslabena, válka eskaluje a 11 milionů Syřanů je v uprchlických táborech nebo na cestě do Evropy, která nemá kontrolu nad tím, kolik se mezi nimi skrývá skutečných či potenciálních teroristů.

OBAMA A RUSKO

Rusko představovalo druhý velký test Obamova vládnutí. I zde se nůžky mezi očekáváním a realitou rozevřely víc, než je zdravé. Začalo to opět spektakulárně. Ministryně Clintonová na tiskovce v Ženevě oznámila nový počátek. V ruce drže-

la symbolické tlačítko, pod ním dvě slova – anglicky „reset“, rusky „peregruzka“. Vedle stojící ministr Lavrov se smál a upozorňoval na špatný překlad: „peregruzka“ znamená „overcharge“, přecenění. Nechtěně tím vystihl jádro problému Obamovy politiky. Zahraniční vztahy jsou povahou transakční. Důležitá rozhodnutí jsou „něco za něco“, chybí v nich arbitr. Cena za „reset“ nebyla malá. Washington prominul Kremlu invazi do Gruzie a Putinovi zásadně ustoupil tím, že změnil koncept plánované protiraketové obrany. My Češi jsme přišli o radar a stálou přítomnost amerických vojsk jako klíčovou bezpečnostní pojistku. Cenou útěchy byla volba Prahy jako „hollywoodské kulisy“ pro summit Obama – Medveděv a podpis smlouvy „Nový START“, která na třetinu redukovala počet strategických jaderných zbraní. I tato smlouva je ale výhodnější pro Rusko, protože mu rozvázala ruce k modernizaci konvenčních sil.

Další Obamovou chybou byla teze o „pacifickém pivotu“ jako prioritě zahraniční politiky. Strategicky je důraz na Ticho-

moří a východní Asii – vzhledem k rostoucí síle Číny a k závazkům, které má Washington vůči Japonsku a Koreji – pochopitelný. Ale takticky to neplatí. Velcí hráči s odpovědností na více adresách musí ovládat umění ambivalence, udržovat své rivaly v nejistotě. Vládcí v Kremlu jsou silní v geopolitice a basketbalovou terminologii o americkém „pivotu“ v Pacifiku si Putin logicky přeložil tak, že má zelenou v Eurasii. Výsledkem je anexe Krymu a rozvrat na Ukrajině. Když Obama nastupoval jako mladík do úřadu, měli někteří obavu, že ho Putin vystaví zkouškám jako kdysi Chruščov mladého Kennedyho. Dnes vidíme, že Obama v těchto zkouškách hořel. Z naivního snění se probudil pozdě, jen reaguje na vývoj, a to ještě polovičatě. Odmítá vybudovat stálé strategické základny, které by posílily obranu NATO v Polsku a Pobaltí, stačí mu symbolická, rotační přítomnost menších jednotek. Protiruské sankce jsou jen náhražkou, kterou nakonec Západ zruší, aniž by od Moskvy cokoli dostal, protože neustojí tlak vlastních podnikatelů a obchodníků.

Co tedy USA od Putina získaly? Mnozí uvádějí, že ruská spolupráce umožnila dohodu, v níž se Írán zavázal, že výměnou za zrušení sankcí zmrazí na 13 let vojenský nukleární program. Zůstává ale mnoho otazníků. Za prvé: 13 let je krátká doba a co bude potom, se neřeší. Za druhé: zrušení sankcí a vítězství Asada v Sýrii učiní z Íránu hegemonu regionu s ruským medvědem v zádech. A za třetí: šiitskou dominanci neakceptují sunnité, kterých je na Blízkém východě většina. Je zadržováno na dlouhodobý konflikt v podbřišku Evropy.

OBAMA A EVROPA

S Evropou má Obama problém. Naděje, které do něj EU vkládala, se nenaplnily. Obama je první americký prezident, který jí nerozumí. Muž, jehož vlastní otec byl z africké Keni, nevlastní otec z Indonésie a matka ho vychovávala na Havaji, přirozeně tíhne jinam. Obama také dával najevo, že Evropu nepotřebuje. V jediném roce, kdy mu opravdu šlo o hodně (znovuzvolení 2012), ji raději ani nenavštívil. A konečně jednání o důležité dohodě o obchodním a investičním partnerství, která měla obě strany Atlantiku víc propojit ekonomicky, jsou v troskách, k nimž se nehlásí ani jeden ze dvou možných Obamových nástupců.

Proměnu asi nejlíp vystihuje historika s bustou Winstona Churchilla, kterou do Oválné pracovny umístil George W. Bush a Obama ji hned první den odstranil. V bilančním rozhovoru s Jeffrey Goldbergem pro *The Atlantic* se vyznal, že britský politik pro něj není vzor: „Jeho výřečnost a manicheismus ospravedlňoval vzestup Hitlera a občas (*sic!*) i zápas se SSSR, ale v dnešním komplikovaném světě nemá opodstatnění.“ Ano, Obama je z jiné generace, kterou formoval odkaz šedesátých let. Jeho světonázor vychází ze zkušenosti Vietnamu 1968, nikoli z Mnichova 1938 nebo z Prahy 1948. Bill Clinton byl také dítětem šedesátých let, ale Evropě rozuměl, protože studoval v Oxfordu a v 68 navštívil Prahu. Naopak mladý Obama získával ostruhy jako levicový student práv v diskusích s lidmi jako komunistický novinář a odborář Frank Marshall Davis, černošský radikální pastor Jeremiah Wright, palestinský intelektuál Edward Said, nebo dokonce anarchista Bill Ayers, který organizoval bombové útoky proti americkým úřadům.

Konzervativní spisovatel Dinesh D'Souza proto v roce 2012 natočil dokumentární film *2016: Obamova Amerika*, který předvídal, že Obama přivede USA i Západ záměrně k úpadku, protože ho k tomu od mládí vedla levicová a protikoloniální výchova, kterou si přinesl z rodiny, ze studií i od přátel.

Neznamená to ale, že Obama je nějaký radikál, i když jeho káhirským projevem se pocit postkoloniální „viny“ line jako červená nit. V rozhovoru s Davidem Brooksem pro *New York Times* se Obama naopak přihlásil k tradici zahraničně-politického realismu a k ovlivnění myšlenkami teologa Reinholda Niebuha, který sice vyšel z levicového pacifismu, ale nakonec podpořil zapojení USA do války proti Hitlerovi. „Zaujala mě jeho idea, že ve světě je hodně zla, že máme být pokorní a skromní ve víře, že ho můžeme eliminovat, ale že to nemáme chápat jako alibi pro nicnedělání,“ svěřil se. Zlatá slova, která nám umožní chápat třeba jeho snahu o normalizaci vztahů s Kubou, jež se možná stane jeho jediným skutečným zahraničním úspěchem. A možná, že v těchto slovech najdeme i kořeny rozporu, který provázal jeho vládnutí: jako politik vsadil na veřejný optimismus („dokážeme to“), ale soukromě je hobbesiánským skeptikem („nejde to“).

VZOR ÚSTNÍ HYGIENY PRO CELÝ SVĚT

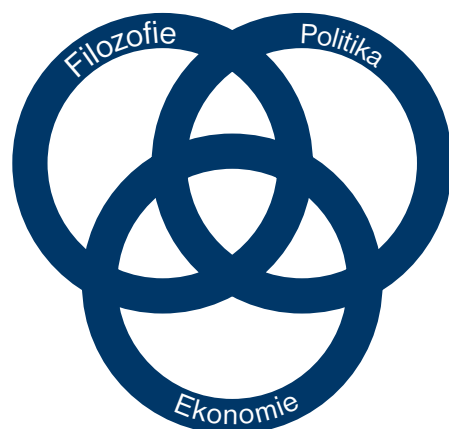
Otázkou zůstává, co v Americe převáží jako jeho dědictví. Doma neměl začátek špatný. Prosadil důležitá ekonomická opatření, která zemi vyvedla z recese (v tom byl mnohem úspěšnější než paktem stability sešněrovaná EU), a v Kongresu silou protlačil reformu zdravotnictví, která snížila počet nepojištěných Američanů z 15% na 9%. Pak ale demokraté ztratili většinu, Obama už jen válčil s republikány a v Kongresu nic neprosadil. Začal vládnout pomocí dekretů, až z toho mají obavu i demokraté při vidině, že uspěje Donald Trump a v „imperiálním“ vládnutí bude pokračovat. Zákopy k příštím válkám jsou vyhloubeny. Země je – paradoxně po vládě černocho – zmitána rasovými nepokoji, naštvanost nižší bílé třídy a její odpor k establishmentu a elitářství jsou cítit na každém kroku. Přispěla k tomu i Obamova ofenzíva v sociální agendě, kolektivními nároky komunity LGBT počínaje a klimatickým inženýrstvím konče.

Zkrátka na Mt. Rushmore to nevypadá, ale třeba na něj po zvolení jeho nástupce budeme ještě vzpomínat jako na muže, který vedl Bílý dům důstojně a bez skandálů. A jedna památka po něm zůstane navždy. Američtí paleontologové nedávno pojmenovali vyhynulou ještěrku z druhohor jako „Obamadon gracilis“. Ve zdůvodnění pro Národní akademii věd poukazují na ještěrčiny velké, rovné zuby i na to, že Obama může být vzorem ústní hygieny pro celý svět. Dodejme pro politický epitaf: „Zuby mu zářily, ale nekousal.“

(psáno pro časopis Týden)

První český obor **Philosophy, Politics, Economics**

Na podzim 2016 otevřela vysoká škola CEVRO Institut – jako první škola v České republice – nový, unikátní mezioborový magisterský program oxfordského stylu PPE – Philosophy, Politics, Economics. 25 studentů z 15 zemí světa je vyučováno profesory nejen z ČR, ale i z prestižních škol v USA a Evropě. Zeptali jsme se studentů, jak se naplnila jejich očekávání studia na CEVRO Institutu.

1. Máte za sebou první trimestr studia v novém mezinárodním magisterském programu oxfordského stylu PPE – Philosophy, Politics, Economics. Co považujete za nejsilnější stránku programu?

2. Žijete nyní v Praze. Překvapil Vás život v Praze něčím? Jak se Vám tu žije?

1. Nejsilnější stránkou programu je určitě jeho diverzita. Program má pestrý akademický obsah (jelikož je programem interdisciplinárním), ale pestrosti mu dodává i výběr pedagogů. Je vynikající a velmi unikátní, že máme profesory z celého světa, kteří přicházejí z různých škol a nabízejí odlišnou perspektivu na zkoumané otázky.

2. Dokud jsem nepřišel do CEVRO Institutu, nikdy jsem nežil mimo Kanadu, takže toho jsem se trochu bál. Krátce po přistání jsem ale uviděl obrovský billboard s Jaromírem Jágrem a uvědomil jsem si, že Kanadané a Češi mají společnou lásku k hokeji. Hned jsem se cítil lépe! A těším se, že v zimě se zajdu podívat na HC Sparta Praha.

Casey Pender (Kanada)

1. Nejvíce ze všeho jsem ocenil, jak pečlivě vyučující CEVRO Institutu naslouchají zpětné vazbě studentů a jak vstřícně na ni reagují. Záleží jim na tom, aby studenti rozuměli vykládané látce, a studium následně všechny mnohem více baví! Díky pestré nabídce volitelných kurzů program také nabízí možnost vytvořit si odborný profil směrem k individuálním zájmům studentů, což je skvělé!

2. Praha je samozřejmě krásné a na kulturu bohaté město. Při hledání ubytování ale člověk může překvapivě narazit na lidi, kteří příliš neocenují možnost nabídnout byt cizincům. Cizinci jsou často považováni za pouhý zdroj peněz, takže je užitečné být opatrný vůči potenciálním pronajímatelům bytů či pochybným číšníkům.

Rok Novak (Slovinsko)

1. Nejsilnější stránkou programu PPE je možnost spolupracovat s lidmi, jejichž znalosti přicházejí z různých oblastí. To nabízí nové zajímavé úhly pohledu pro studium i výzkum. V programu se věnujeme nejen pohledu Rakouské školy, ale studujeme neoklasické argumenty i myšlení keynesovské.

2. Praha je krásné město, kde se dobře žije. Obzvláště si užívám možnost trávit volný čas se svými spolužáky z Česka i dalších zemí – Praha je romantickým městem, které je k setkávání jako stvořené!

Frédéric Jollien (Švýcarsko)

1. Na PPE programu se mi nejvíce líbí to, že i když je to velmi ambiciózní a seriózní projekt,

mám při studiu pocit, že jsem mezi členy rodiny. Kromě jiného mne tento trimestr opravdu oslovil kurz docenta Slámy, který se věnoval židovsko-křesťanským kořenům evropské civilizace. Témata, jež jsme probírali, jsou klíčová pro pochopení spousty toho, co se dnes děje v politice.

2. Nelze popřít krásu historického centra a Pražského hradu, ale mně se nejvíce v Praze líbí pestrý život v některých čtvrtích, jako jsou Holešovice nebo Vršovice. Potkáte tam kreativní mladé lidi, jejich dílničky a kavárny. Baví mne trávit zde volný čas. Z cestovních průvodců se dozvíte, že Praha je úžasná, ale ztratit se v malých uličkách těchto čtvrtí je něco, co se musí zažít osobně.

Stefan Mijailović (Srbsko)

1. Malé třídy a skvělí přednášející dávají prostor pro debaty, které nás opravdu učí o věcech

přemýšlet a chápat je. Dostáváme se tak do hloubky spousty zajímavých problémů.

2. Pivo je tu opravdu levnější než voda!

Kevin Flanagan (Irsko)

1. Je skvělé vidět, když mladé lidi z různých zemí a dokonce kontinentů spojuje touha studovat.

Chtějí například detailně znát moderní myšlenky Rakouské školy, tak přijedou do Prahy a studují PPE program s příslušnou specializací.

2. Jsem ze Slovenska, takže nezažívám žádný kulturní šok. Cítím se v Praze jako doma.

Katarína Kyjaková (Slovensko)

1. Opravdu oceňuji pestrost vyučovaných předmětů a skutečnost, že přestože se dozvídáme nové věci v oborech, které se běžně učí odděleně, tyto věci do sebe zapadají. Velmi mne například obohatilo, když jsem si uvědomil, jak ekonomické zákonnosti fungují v právním rámci.

2. Žiju v Česku, i když nikoli v Praze, takže osobně nezažívám žádnou změnu, ale od svých spolužáků slyším, že o humorné situace při adaptaci na českou realitu není nouze.

Pavel Samčenko (ČR)

1. Rozsah problémů, nad nimiž musíme přemýšlet, a pestrost otázek, jimiž se v rámci výuky věnujeme. Způsob výuky otevírá prostor, aby si každý našel své téma a věnoval se mu.

2. V Praze jsem již dříve strávil hodně času, ale miluji na tomto městě, že má živou jazzovou a bluegrassovou scénu a skvělé indické restaurace (a to platí i pro Brno!).

Anthony Hennen (USA)

1. Na programu PPE se mi nejvíce líbí to, že mohu studovat politickou ekonomii ze zcela nové a jedinečné perspektivy. Pestrost problémů, kterými se zabýváme, otevřela mou mysl novým tématům a myšlenkám, o nichž jsem nikdy předtím nepřemýšlel.

2. Měl jsem trochu problém po svém příjezdu najít vhodné bydlení, ale byla to skvělá zkušenost! Poznal jsem skvělé lidi a seznámil se s tím, jak se zde žije.

Abdel Moughit Jazouli (Maroko)

1. Nejlepší na PPE programu je možnost setkat se se skvělými lidmi z velkého počtu zemí. Výuka tak není jen o knihách a teoriích! Všichni máme velký prospěch z toho, když se seznamujeme s novými kulturami a novými pohledy na věc, které studenti přinášejí.

2. Já v Praze již žila, protože jsem na CEVRO Institutu studovala bakalářské studium, takže nezažívám žádný kulturní šok :-)

Veronika Jeníčková (ČR)

Nad státní statistikou v roce 2017

Státní statistika zůstává dnes většinou stranou pozornosti právníků. Statistika se jeví právníckému myšlení jako vcelku nesrozumitelná věda zabývající se čísly a používající matematické metody (sic!).

MIROSLAV SYLLA | Autor je členem katedry veřejného práva a veřejné správy vysoké školy CEVRO Institut

Od matematiky a potažmo od statistiky se pak právnícký mainstream drží raději co nejdále a jeho představitelé to dost často i svými vystoupeními na veřejnosti dávají najevo. Zbývá jen povzdechnout, kdeže jsou i v tomto ohledu doby JUDr. Františka Weyra. Ten totiž byl, vedle rozpracování normativní teorie právní, i statistikem. V počátku dvacátých let minulého století dokonce vedl Státní úřad statistický a do dějin statistiky se zapsal i dalšími počiny.

I z jen letného pohledu právníka se zdá, že liberální ekonomové už dávno od-

halili ve státní statistice Achillovu patu státní byrokracie a došli k závěru, že bez statistiky by státní byrokracie uhynula.¹

Pokusme se tedy o právnícký pohled na státem organizovanou statistiku. Dnešní státní statistická služba má svou právní úpravu, ze které se nejen o statistice samé, ale i o státu, který ji provozuje, můžeme leccos dozvědět. To proto, že i aktuální státní statistika svým zaměřením vypovídá o záměrech státu, o tom, co stát zjišťuje, a vyvolává úvahy proč asi tak činí a hlavně jak asi důvodně zatěžuje podnikatele a jiné ekonomické subjekty.

PRÁVNÍ ÚPRAVOU STÁTNÍ STATISTIKY

K nahlédnutí do problematiky statistiky nám poslouží vyhláška č. 355/2016 Sb., o Programu statistických zjišťování na rok 2017, kterou vydal Český statistický úřad. Obdobná vyhláška je vydávána každoročně a obsahuje vždy přehled statistických zjišťování na následující rok.

Vyhláška je vydána na základě zákonného zmocnění v zákoně č. 89/1995, o státní statistické službě. Zmocnění k vydání vyhlášky je obsaženo v § 27 písm. b) zákona. Samotný obsah vyhláš-

¹ Viz např. článek Murayho Rothbarda v překladu Dana Šťastného na <http://www.mises.cz/autori/murray-n-rothbard-9.aspx>

ky je pak určen ustanovením § 10 tohoto zákona pouze tak, že ve vyhlášce musí být uveden účel statistických zjišťování, jejich periodicity, okruh „zpravodajských jednotek“, způsob statistického zjišťování a orgán provádějící statistické zjišťování. Dále pak ustanovení § 10 v odst. 3 stanoví i „zpravodajskou povinnost“ pro „zpravodajské jednotky“.

Tady je nutno upozornět a hledat, kdo že tedy je zpravodajskou jednotkou. Z § 2 písm. i) zákona to vypadá zcela jasně – zpravodajskou jednotkou se rozumí právnická osoba, organizační složka státu nebo fyzická osoba, od nichž se požaduje poskytnutí individuálních údajů ve statistickém zjišťování podle tohoto zákona. Tedy postačí, aby úřad požadoval, a postačí, aby vás vyzval, a stanete se zpravodajskou jednotkou, povinně vyplňujete statistický výkaz, jeho formulář dostanete zdarma, ale náklady spojené se splněním zpravodajské povinnosti, které vám vzniknou, si nesete sami.

Tedy souhrnně vzato:

1) Popsané zákonné zmocnění neobsahuje samo žádný účel, ke kterému mohou být zjišťování prováděna, byť by byl vyjádřen třeba i jen poměrně obecně. Samotný účel státní statistiky je v ustanovení § 1 zákona definován natolik obecně,² že z něj žádný zákonný limit, žádné omezení pro nařízení statistických šetření vyhláškou nevyplývá. Pro nestanovení mezi by zmocňovací ustanovení neobstálo z hlediska čl. 79 odst. 3 Ústavy. Zkráceně řečeno zákon o státní statistické službě umožňuje exekutivě vyžadovat jakékoliv údaje. Postačí, když půjde o údaje opřené o Program statistických zjišťování stanovený vyhláškou ČSÚ.

2) Zákon o státní statistice nestanoví, na kom může exekutiva požadovat údaje a vymáhat je nakonec i pod hrozbou pokut. Zákon pouze tautologicky stanoví, že

zpravodajskou jednotkou je ten, kdo má zpravodajskou povinnost, a to opět určuje exekutiva nikterak omezená zákonem.

Takto popsaný stav můžeme doplnit ještě podrobnějším zkoumáním ustanovení § 2 zákona a souvislostí jeho ustanovení pod jednotlivými písmeny.

Co je statistickým zjišťováním?

Podle písm. h) je statistickým zjišťováním získávání individuálních údajů od zpravodajských jednotek pro statistické účely podle tohoto zákona.

Kdo že je tedy statistickou jednotkou?

Podle písm. i) je zpravodajskou jednotkou právnická osoba, organizační složka státu nebo fyzická osoba, od nichž se požaduje poskytnutí individuálních údajů ve statistickém zjišťování podle tohoto zákona

Co je zpravodajskou povinností?

Podle písm. j) je to povinnost zpravodajských jednotek poskytnout požadované individuální statistické údaje včas, úplně, správně a pravdivě pro statistická zjišťování, uvedená v programu statistických zjišťování.

Vidíme tedy, že systém je dokonale „zacyklen“. Zákon otevírá absolutně volný prostor a neobsahuje žádné meze pro prováděcí vyhlášku a pro určení, kdo musí hlášení úřadům podat.

STATISTICKÁ ŠETŘENÍ NEDÁVNO A DNES

Nyní se podívejme, jak „volnosti“ dané jí zákonem exekutiva v roce 2017 využije.

Vyhláška o Programu statistických zjišťování na rok 2017 obsahuje nejprve přehled statistických zjišťování, která provádí samotný ČSÚ. V roce 2017 se bu-

de jednat o 89 zjišťování. Šetření mají různou periodicitu. Tedy jde o podávající výkazy, od výkazů každý měsíc až po výkazy roční. Takže při podrobnějším pohledu se počet podávaných výkazů za rok podstatně znásobí. Další částí vyhlášky je přehled statistických zjišťování vedených jednotlivými ministerstvy. V roce 2017 půjde o dalších 67 statistických zjišťování, opět s periodicitou jeden měsíc až jeden rok.

Celkem tedy bude v roce 2017 prováděno 156 statistických šetření. Nezdá se, že by to bylo málo, ale pozor! Znamenejme zde chvályhodný pokrok. Například v roce 2001 to bylo 279 šetření. Také oproti roku 2016 pak ubylo několik šetření. Leč vyvolává to úvahu, jak je možné, že dosud tzv. „veřejný zájem“ velel státu údaje shromažďovat, a jaké okolnosti vedly k tomu, že náhle zde již takový veřejný zájem není.

Kam se například podělo hezkých 37 kousků šetření ministerstva školství z roku 2001? Zdá se, že stát již nepotřebuje dřívější výkaz „Škol (MŠMT) V 1-01 o mateřské škole“, ba nepotřebuje už ani výkaz o školních družinách a školách v přírodě či výkaz o úrazech na vysokých školách. Dokonce ministerstvo upustilo oproti roku 2016 i od posledních třech výkazů o vysokých školách. Patří mu za to velká pochvala, pokud v tom ovšem není nějaká námi neodhalená omezilka. Podezíravost je zde namístě. Už § 1 odst. 2 zákona totiž odkazuje na shromažďování nebo vyžadování informací a podkladů prováděné na základě zvláštních zákonů k jiným než statistickým účelům.

Nicméně ještě v roce 2016 byly uvedené výkazy nutné, protože je na ČR (mimo jiné důvody) prý požadovala OSN. Bereme-li tedy na chvíli vážně odůvodnění těchto šetření ve vyhlášce vydané na rok 2016, lze mít obavu, abychom si

² „Státní statistická služba je činnost, která zahrnuje získávání údajů, vytváření statistických informací o sociálním, ekonomickém, demografickém a ekologickém vývoji České republiky a jejich jednotlivých částí, poskytování statistických informací a jejich zveřejňování. Její součástí je též zajišťování srovnatelnosti statistických informací a plnění závazků z mezinárodních smluv v oblasti statistiky, kterými je Česká republika vázána.“

to u OSN v roce 2017 nějak nepohoršili, když například přestaneme statisticky sledovat „charakteristiky uchazeče o vysokoškolské studium včetně rodného čísla, data narození a pohlaví...“ a nebudeme už sledovat ani výsledky přijímacího řízení, ba i zápisu ke studiu.

Pochválit lze i ministerstvo kultury, které v porovnání s rokem 2001 upustilo od šetření „Kult (MK) V 4-01 Výkaz o repertoáru divadla“. Jím se zjišťovaly počty uváděných her a jejich autoři v českých divadlech, počty představení jednotlivých inscenací a jejich návštěvnost. To vše opět poněkud tautologicky pro účely „zajištění statistických údajů“.

Jiné resorty se však takto velkoryse nezachovaly a setrvávají na různých šetřeních, z nichž některá kouzelně odůvodňují i nadále.

ÚČEL A OBSAH STATISTICKÉHO ŠETŘENÍ

Téměř všechna šetření prováděná ČSÚ jsou odůvodněna tak, že se provádějí pro splnění povinnosti uložené nařízením EU či na základě směrnice EU, někdy i na základě rozhodnutí komise či jejího „interního dokumentu“. Asi jediný výkaz ČSÚ, který se nepodařilo úplně přesně „napasovat“ na požadavky EU, je výkaz prováděný na formuláři o rozvodu „Obyv 4-12“. Z toho by se dalo usuzovat, že pokud bychom náhodou ukončili členství v EU, bude naše státní statistika omezena patrně pouze na evidenci rozvodů. Nakonec by to možná nebyl tak špatný výsledek.

Zvláštní pozornost statistiků budí zemědělství. A zcela speciální pozornost je pak věnována drůbeži. Tu sleduje ČSÚ ve výkazu Zem 3-01 a současně MZe ve výkazu Drůb (MZe) 4-12. Zcela důvodně, jsou na to totiž dvě nařízení EU.

Jistý sklon statistiků k tautologii, na který jsme poukázali už výše, zde prokazuje uvedené drůbeží šetření ČSÚ. Okruh zpravodajských jednotek (ekonomických subjektů), které mají zpravodajskou povinnost, je totiž určen pro toto šetření vyhláškou tímto způsobem:

„Zpravodajská povinnost pro každou zpravodajskou jednotku, které vznikla zpravodajská povinnost, je vymezena v oznámení o zpravodajské povinnosti zaslané zpravodajské jednotce.“

Drůbeží šetření MZe je pak odůvodněno tak, že údaje budou použity k:

„...hodnocení úrovně produkce drůbeže a drůbežích výrobků, k zabezpečení nezbytných operativních údajů pro využití při projednávání opatření k ochraně vnitřního trhu drůbeže a drůbežích výrobků a pro informování veřejnosti.“ Takže vidíme, jak je statistika užitečná pro ochranu vnitřního trhu. Jen není jasné, jestli jde o trh náš nebo o trh EU.

Ale samozřejmě šetření je nutné především pro tzv. „společnou zemědělskou politiku“. Svědčí o tom odkaz na nařízení EU č. 1165/2008 2008 o statistice chovu hospodářských zvířat a produkce masa. Jen se zdá, že u kategorie drůbež tento přímo použitelný přepis nařizuje evidovat pouze porážky nebohých kuřátek a další drůbeže. A tak není jasné, proč naše šetření zahrnuje i „údaje o nákupu, zásobách, prodeji a cenách drůbeže podle jednotlivých kategorií“. Patrně takový malinký nenápadný gold plaining.

Při bádání ohledně vlivu statistiky EU na naši statistiku narazíme i na evidenci vajec, tedy nejen kuře, ale ani vejce nepříjde v EU nazmar. Násadová vejce jsou pokládána za „nedokončenou výrobu“. Stojí za to citovat ustanovení nařízení EU 138/2004, o souhrnném zemědělském účtu bod 1.77:

„V CPA se násadová vejce klasifikují v jedné subkategorii společně s vejci. Na SZÚ jsou však podle konvence pokládána za nedokončenou výrobu v produkci drůbeže.“

Podle vysvětlivky pod čarou č. 1 se násadová vejce zcela liší od konzumních vajec, a tudíž se s nimi zachází stejně jako se selaty, která jsou zase pokládána za „nedokončenou výrobu v produkci prasat“.

Problém pak vznikne, když si někdo v EU „porazí“ husičku či kachničku své

pomocí. To pak, pokud jde o ČR, provádí ČSÚ pouze odhad a posílá ho do Bruselu k dalšímu zpracování.

V působnosti MZe je ukládáno „statistickým jednotkám“ i zpracování výkazu Konzerv (MZe) 1-01. Jde o Roční výkaz o nákupu ovoce a zeleniny pro zpracování a o výrobě ovocných a zeleninových výrobků. Není jasné, k plnění jaké působnosti MZe má výkaz sloužit. Uvádí se mimo jiné, že „pro zpracování bilance užití a spotřeby ovoce a zeleniny, pro stanovení soběstačnosti státu“. To vyvolává otázku, jestli MZe provádí skutečně bilancování spotřeby ovoce a zeleniny, zda jde o jeho působnost. Těžko lze také uvěřit tomu, že se MZe zabývá stanovením soběstačnosti v ovoci a zelenině.

ZÁVĚREM

Ve vývoji počtu každoročních statistických šetření, která dopadají na ekonomické subjekty, jsme zaznamenali pozitivní pokles. Patrně, alespoň nazíráno přes vyhlášku o programu statistických zjišťování na rok 2017, došlo v průběhu posledních cca 15 let ke snížení administrativní zátěže. Statisticky vzato se zdá, že určitý zlom se odehrál v roce 2011.

Leč je třeba také zaznamenat, že právní úprava nestanoví pro výkon statistiky žádné meze. I nadále je proto odůvodnitelný jakýkoliv požadavek na statistické šetření, s nímž exekutiva přijde. Na uvedených kuriózních příkladech se ukazuje, že nelze spoléhat na prozíravost úřadů, ale zákonná úprava by měla vytvořit určité limity.

Program statistických zjišťování byl dříve vyhlášován spornou formou „opatření“. Dnes má sice formu vyhlášky, nicméně zákon nestanoví žádné, byť jen obecné meze, ve kterých se mají požadavky na podávání výkazů ekonomickými subjekty pohybovat. Za úvahu stojí, zda by stávající forma vyhlášky ČSÚ neměla být nahrazena spíše formou opatření obecné povahy. Ovšem i tak by prioritou měla být ochrana obyvatelstva před zbytečnými statistickými šetřeními.

Study in English, Live in Prague!

**Philosophy,
Politics,
Economics
(PPE)**

prof. Michael Munger

Nový magisterský program světového formátu v Praze. Výuka v angličtině. Přednášející z ČR i předních univerzit USA a Evropy.

- **prof. Michael Munger**, ředitel PPE programu na Duke University (USA) předseda Mezinárodní akademické rady PPE programu na CEVRO Institutu
- **prof. Peter Boettke**, ředitel „F.A. Hayek Program for Advanced Study in Philosophy, Politics, and Economics“, George Mason University (USA)
- **prof. Josef Šíma**, profesor ekonomie, rektor VŠ CEVRO Institut (ČR)
- **prof. David Schmitz**, ředitel Freedom Center na University of Arizona (USA)
- **prof. Boudewijn Bouckaert**, bývalý děkan Právnické fakulty na Univerzitě v Gentu (Belgie)